

Signalforvirring i brugen af alteret

Af Georg Klinting, organist og tidligere sognepræst

Jeg har aldrig forstået, hvorfor præsten skal ligge på knæ ved alteret under indgangsbønnen. Meningen med at have en indgangsbøn bedt af en lægmand må jo være at signalere, at gudstjenesten er menighedens anliggende, før den er præstens. Under indgangsbønnen bør præsten derfor opholde sig i menighedens midte. På den måde kan hun eller han bedre bidrage til, at kirkesangerens eller kordegnens indgangsbøn bliver et samlende element i gudstjenesten.

Men nu skal præsten altså ifølge den autoriserede højmesseordning varetage en separat fromhedsøvelse ved alteret, medens kirkesangeren eller kordegnen læser indgangsbønnen. I virkeligheden sender præstens knælen det signal, at en lægmands ord ikke kan stå alene, men behøver gejstlig opbakning for at stå fuldt ud til troende.

Men præstens knælen kunne måske tolkes som et signal til menigheden om selv at falde på knæ for den treenige Gud? Den tolkning er dog håbløs, al den stund at stort set alle liturgiske knæbøjninger er afskaffet i folkekirken og har været det i generationer. Kirkebænkene i den typiske bykirke eller landsbykirke er som bekendt ikke udstyret med knæfald. Den menige kirkegænger forventes ikke at indlede sin deltagelse i gudstjenesten med at falde på knæ for Herren og har ingen praktisk mulighed for at gøre det. Det er derfor svært at se, hvilken opbyggelse menigheden kan have af at se præsten falde på knæ oppe ved alteret.

Under den højtidelige kollektpøn er det oplagt, at præsten står ved alteret, fordi alteret traditionelt er kirkens fornemste bedested. Men hvorfor den påfølgende læsning også skal foregå fra alteret, er det svært at se logikken i. Læsningen er jo ikke henvendt til den treenige Gud, men til menigheden. De steder, hvor man har lægmandslæsere, giver det sig selv, at læsningen foregår fra et sted, der er nærmere på menigheden end alteret. Hvis præsten selv tager sig af læsningerne, burde det være oplagt, at præsten lader alteret være alter og går frem til menigheden. For en dramaturgisk betragtning forekommer det i hvert fald lidet hensigtsmæssigt at bruge alteret som læsested.

På samme måde med trosbekendelsen. Der er ingen grund til, at præsten skal stå oppe ved alteret, når troen bekendes. Præsters forskellige måde at agere på ved alteret rejser tilmed begrundet tvivl om, hvad meningen er med trosbekendelsen som led i gudstjenesten. Nogle præster står med front mod menigheden, medens andre vender ryggen til. Atter andre vender den ene vej under forsagelsen og den anden under selve bekendelsen. Det er noget teologisk flimmer, som kan undgås, hvis præsten går frem til menigheden. Trosbekendelsen er jo immervæk menighedens og præstens fælles bekendelse, uanset om der i øvrigt er dåb i gudstjenesten eller ej.

Når der er nadver, forudsætter højmesseordningen som en given ting, at præsten befinder sig inde bag alterskranken, og at nadvergæsterne kommer op til alterskranken og knæler på det dertil indrettede knæfald. Jeg mener, at kirkens knælepraksis er problematisk.

Hvis nadveren tolkes i skriftemålets billede, er det logisk nok med underdanig knælen for Vorherre. Men hvis nadveren er udtryk for menighedens fællesskab med den opstandne Herre og Mester, skal nadverens form fokusere på Kristi trofasthed og kærlighed, og så er stående nadver en mere værdig form. Man burde med andre ord overveje at sætte et bord op et egnet sted uden for alterskranken og lade nadveren foregå fra dette bord.

Summa summarum: Gudstjenesten vil vinde i klarhed og liturgisk nerve ved en mere gennemtænkt brug af af kirkens alter. Min opfordring skal være, at man lokalt giver sig til at overveje, hvilke signaler den stedlige gudstjenestes liturgi udsender. Jeg tænker på liturgiens konkrete udførelse i det forhåndenværende kirkerum. Der var måske et og andet, man kunne ændre på uden de store armbevægelser.

Trykt den 2. februar 2018 i Præsteforeningens Blad.